

MACOCHA (44) *sb f*

macocha (41), **macecha** (3); macecha *LibMal, ZapKościel, RybGęśli*.

Oba a oraz o jasne; teksty nie oznaczają é.

sg N macocha (21). ◇ G macochy (4). ◇ D macesze (1). ◇ A macochę (12). ◇ I macochą (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Żona ojca w stosunku do dzieci z wcześniejszego małżeństwa; noverca Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; vitrica BartBydg (44) : Murm 168; Mymer¹ 38; BartBydg 252b; niebyła żadna v nich wina po śmierci otcowej poiąć maczochę. albo też żonę bratową MiechGlab [88]; gdy Korynthczyká onego/ który z mácochą obcował/ czártowi oddał ná zágubę cýálá KromRozm III H5v; A gdy mu tá żoná vmárlá/ poiął drugá/ która nie sprzyiáíáá pásirbom iáko mácochá BielKron 53v, 60v, 123v, 128, 166; Noverca, Nowa mátká/ Mácochá Mącz 251d, [18]a, 22a, 251d; KochPieś 1; Calep [704]b; SarnStat 587, 599; GosłCast 28; SzarzRyt Dv, D2 [2 r.].

macocha czyja [w tym: pron poss (8), G sb (1), ai poss (1)] (10): BielŻyw 105; LibMal 1544/89v; KromRozm II m; GroicPorz 14v; BielKron 76, 125v, 128, 151; Eribaea, Quae alias Iuno, Mácochá Mercuriufowa. Mącz 107d; która ta Hellsbyeta dała thę parę wolow: yako Maczyefze Swey na ymyę Katarzynę ZapKościel 1583/36.

W porównaniach (4): Nie chowa ich z taką pieczę: Iák mężowych dzieci mácochá/ Nie ták iáko fwoich kocha. BierEz Cv; RejAp 59; Tác [zima] zewlżąd ludzie ciśnie iák mácechá frogá Z dóbr wyżuwa/ ktore im dáie máć vboga. RybGęśli B4; SzarzRyt D2.

W charakterystycznych połączeniach: macocha gniewliwa, nieprzyjazna, niewinna, niezyczliwa, ostra, przykrą, sroga (2), zjadła (2); pojąć macochę [swoją] (4); z macochą obcować.

Zwrot: »pojąć macochę« = mając dzieci z poprzedniego małżeństwa ożenić się powtórnie (1): Superduxit liberis novercam, Poyął macochę ná dziecý. Mącz 97a.

W przen (7) : Ale tá niefláchetna mácochá tá omylna fortuná fwiátá tego/ kthora fie nam mátką być ozywa/ ále pewnie fáłeczną á nie życziwą RejZwierc 178v.

macocha czego (1): dobrze ieft krolowi záchowác pokoy/ ále niefworá ieft mácochá pokiá. BielKron 114v.

macocha komu (2): Náturá mácochą iemu nie byłá/ ále taką mátką/ iz co sobie człowiek ieden od niey żędac może/ to włzytko iemu byłá dáá GórnDworz B7; SkarKazSej 666a.

W przeciwstawieniu: »matka ... macocha« (5): RejRozpr K2v; GórnDworz B7; BielSen 11; Nie táka to oyczyzná wálzá: mátką wam ieft/ á nie mácochą. SkarKazSej 666a; KlonFlis B.